

PAGINA 3
Opstandige christenen

PAGINA 5
Vrijwillige kanjers

PAGINA 8
Val ook eens stil

VERDER: Een kerk is geen koe ■ Verbale diarree niet oké ■ Dominee in de sportschool ■ Zoeken en twijfelen mag ■ Van treuren naar verwonderen

Duizenden scholieren steunen 'het milieu'

'We zijn gekomen om een punt te maken'

REPORTAGE Nederlandse pubers lopen wel degelijk warm voor 'grote' kwesties. Dat blijkt zonneklaar uit de massale opkomst van scholieren bij de klimaat-demonstratie op het Malieveld. 'Nederland is toch het land van de fietsen?'

'CEE-OO-TWEE!' KLINKT ER UIT een groep meisjes, alsof het een populaire kreet is onder pubers met skinny jeans en achteloze omgangsvormen. En misschien is dat wel zo op de dag waarop de grote scholieren-klimaatdemonstratie annex spijbelactie Den Haag eventjes opschudt uit zijn winterslaap. Over het aantal demonstranten heeft iedereen zijn eigen lezing. Vijftienduizend, denkt een agent. Dertigduizend, roept de organisatie. In ieder geval zijn het er veel meer dan de verwachte vierduizend en zwermen ze tot aan het Scheveningse strand uit over de stad.

'We zijn gekomen om een punt te maken', zegt de vijftienjarige Talisha ferm. Haar vriendin Nynke, ook vijftien: 'Ik vind het klimaat belangrijk.' De twee havoleerlingen zijn uit Rotterdam Schiebroek met de metro naar Den Haag afgereisd en daar hebben ze 'heel veel moeite' voor moeten doen. Hun school liep er bepaald niet warm voor. Nynke, verontwaardigd: 'De leraren praten er niet over. Ik had een discussie met de aardrijkskundeleraar, dat het beter zou zijn om er een project van te maken.' Daar kon geen sprake van zijn, tot ontbegrip van de twee. Zoals ze ook niet begripen waarom de Nederlandse regering in hun ogen te weinig onderneemt om bijvoorbeeld CO₂-uitstoot terug te dringen. 'Nederland is modern en zou het goede voor-

Anniek, Amy en Amy (sic!) uit Arnhem: 'We demonstreren voor het milieu, omdat het heel slecht is.' FOTOGRAFIE: MATTHIJS TERMEER

'De overheid weet het zelf ook wel'

beeld moeten geven', meent Talisha. 'Heeft iedereen twee of drie auto's nodig? Nederland is toch het land van de fietsen?'

Dagje vrij

Alles goed en wel, maar is het niet méér van deze tijd om lekker thuis te blijven en je verontwaardiging via Facebook kenbaar te maken? Een stuk of acht zestienjarige vwo-jongens van het Spinoza Lyceum in Amsterdam-Zuid kijkt elkaar besmuikt aan. Niemand zit te-

genwoordig meer op Facebook, maakt een van hen behoedzaam duidelijk. Het is Instagram wat de klok slaat. Maar zoals Nynke uit Rotterdam voorzichtig opmerkt: 'Op Insta wordt er niet echt over gesproken.'

De straat op dus. 'We zijn hier voor een dagje vrij', verklaart Ferdie, een van de Amsterdammers. 'Maar noteer maar: om te demonstreren.' De school van Ferdie en zijn vrienden deed niet moeilijk over het afvaardigen van de

circa driehonderd leerlingen. Het is een dagje uit, vallen de vrienden van Ferdie hem bij. 'Net als tandartsbezoek tijdens schooltijd', meldt Antoine vanachter een bruine boterham. 'Een win-winsituatie.' 'Wel de volgende keer liever in de zomer', grapt Ferdie.

'Je kunt er niet geen mening over hebben'

Niettemin zegt hij 'wel boos' te zijn. 'Ik hoor veel verhalen. De Noordpool smelt, er is veel vervuiling, bossen worden gekapt, we stoten te veel CO₂ uit.' Antoine valt hem bij: 'Ik weet er niet veel van, maar mijn algemene kennis zegt dat er iets moet gebeuren. Aan het klimaatverdrag, de overheid weet het zelf ook wel.' Prem, die eerst van een afstandje heeft toegelisterd: 'Als de zeespiegel stijgt en de dijken doorbreken, zal Amsterdam snel onderstromen. Ik denk dat het een potentieel probleem is.' Dus toch wel wat betrokkenheid. En nee, natuurlijk heeft het geen zin om te protesteren op sociale media. 'Ik geloof dat dit sowieso meer impact heeft', zegt Ferdie. 'We hebben Den Haag enigszins opgehouden.' Antoine: 'Het gaat vooral om het getal.'

Te lui

Flink kritische geluiden zijn er ook te horen. 'Ze doen wel beloften, maar komen ze niet na', sputtert Amy (13), een van de drie meisjes die een karton met de tekst 'Stop denying our earth is dying' uit Arnhem hebben meegenomen. 'We zijn te lui om het te veranderen, we vinden het wel prima', zegt Talisha uit Rotterdam. Ze echoot met deze uitspraak de genadeloze analyse van Greta Thunberg, de zestienjarige Zweedse die met haar onvermoeibare 'klimaat-staking' Belgische en Nederlandse pubers in beweging heeft gebracht. 'Je kunt er niet geen mening over hebben', stelt Ferdie uit Amsterdam. 'Het gaat iedereen aan.'

MATTHIJS TERMEER

Kleur bekennen

In maart vinden de verkiezingen voor de Provinciale Staten en de Waterschappen plaats. Maart is ook de maand van de vastenperiode, de periode van voorbereiding op het Paasfeest. Dat vraagt van ons dat we keuzes maken, ons uitspreken, dat we kleur bekennen: het thema van dit nummer. Maar is kleur bekennen altijd zo zinvol? De scholieren die demonstreerden op het Malieveld vinden van wel. Het succes van het kerkasiel in Bethel ondersteunt het belang van kerken die zich uitspreken ook. Maar kleur bekennen heeft ook schaduwzijden, beschrijven de auteurs van In-Druk (pg. 4) en de column (pg. 8).

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN. OPNAMES EN AGENDA OPTREDENS: KERKINDENHAAG.NL

Spijbelheibel

Vader, moeder, wereldleiders, ik ga niet naar school vandaag, want ik ga zo protesteren, daar in Brussel en Den Haag. Samen met mijn klasgenoten roepen wij hard in de straat: 'Handen af van onze aarde, tengels af van ons klimaat!'

Mama, ruim je rommel op! Papa, hou de boel eens schoon! Leg niet alles neer op 't bordje van je dochter en je zoon!

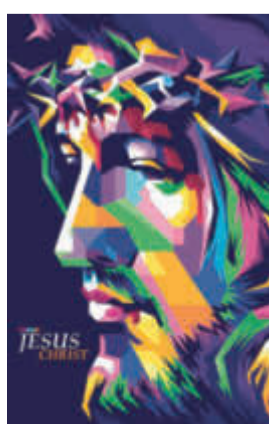
Jullie brachten ons ter wereld, maar die wereld is haast dood; broeikasgassen en ontbossing brengen ons in ademnood. Wij die niet eens mogen stemmen zitten straks met jullie fout, maar de opwarming der aarde, dat laat jullie blijkbaar koud!

Mama, ruim je rommel op! Papa, hou de boel eens schoon! Leg niet alles neer op 't bordje van je dochter en je zoon!

Wordt toch eens volwassen, mensen, daar in Brussel en Den Haag. Denk eraan dat onze wereld langer mee moet dan vandaag!

Ruim je eigen rommel op! Hou de boel een beetje schoon! En besef dat je te gast bent in de wereld waar ik woon.'

Zoektocht naar het ware gezicht

Oude bronnen geven verschillende beschrijvingen van Jezus' levenshouding. Hoe weten we welke woorden en daden bij de historische Jeshua horen? In bijbelboek Handelingen haalt apostel Paulus Jezus aan met 'Geven maakt gelukkiger dan ontvangen', maar die spreuk kennen de bekende evangelisten niet. De Houtrustkerk wijdt een avond aan de betrouwbaarheid van verschillende bronnen. Robert van Venetië geeft een lezing over de joodse geschiedschrijver Flavius Josephus, aan de hand van Fik Meijers boek *Jezus en de vijfde evangelist* (2015). Karl van Klaveren gaat in op verwijzingen naar Jeshua in joodse, islamitische en andere teksten.

ZA. 23 MAART. HOUTRUSTKERK. 15-17 UUR. € 7 (MET DRANKJE).

Filosofie van sociale media

Wie zijn nieuwsgieriger: sociale media of wijzelf? Google, Facebook en DoubleClick spelen in op een mate-loze behoefte om alles wat leuk of lekker is met elkaar te delen. De broeders van Sint Jan nodigen deelnemers uit om te filosoferen over de oorzaken en gevolgen daarvan. Wat vind je wezenlijk? Hoe kun je weerstand bieden aan wat je daarvan afhoudt? Hoofdspreker is broeder Thomas.

DI. 12, 19, 26 MAART. 19:30-21:30 UUR. JOHANNESZAAL, OUDE MOLSTRAAT 37.

Wat is de zin van oecumene?

‘Alle Haagse kerken tegelijk in het ADO-stadion’

INTERVIEW Samenwerkende kerken in het kader van de oecumene, dat lijkt een loffelijk streven. Maar voor je het weet ben je halve dagen aan het vergaderen. En hoe krijg je alleen al tien Haagse Ghanese kerken bij elkaar? Toch vragen racisme en polarisatie in de samenleving om één stem.

In de Haagse samenleving treden kerken steeds meer samen op. Dat wordt vanzelfsprekend als een goede ontwikkeling gezien. Maar wat is nou eigenlijk de zin van oecumene? Oecumene is in de letterlijke betekenis: *de bewoonde wereld*, in de praktijk: het streven naar herstel van de eenheid van alle christenen. Wat levert het op en voor wie? We stellen deze vragen aan enkele voorgangers.

Christine Welschen, dominee bij de Evangelische Broedergemeente (EB): ‘Vanuit onze ontstaansgeschiedenis als EB is de openheid voor andere kerken groot. We zijn in Duitsland ontstaan als een gemeenschap van vluchtelingen uit verschillende landen en verschillende geloofsgroepen. Voor ons is het doel van oecumene dat je het gesprek met elkaar aangaat, met respect voor elkaars overtuigingen. Elke kerk heeft iets van het geheimenis van God in zich, dat bewaakt en behouden moet worden.’

Welschen is ook vicevoorzitter van de Haagse Gemeenschap van Kerken (HGK), opgericht in 1968, waarin twintig kerken participeren: ‘De HGK is in de Haagse samenleving zichtbaar als veelkleurige organisatie. Een van de acties waarin we naar buiten traden was bijvoorbeeld de wake voor Jemen afgelopen december. We laten aan Den Haag zien dat we ondanks verschillen toch goed met elkaar overweg kunnen.’

Versnipperd

Dominee Jasper Klapwijk, predikant van de Gereformeerd Vrijgemaakte Ichthuskerk, staat

positief tegenover oecumenische samenwerking, hoewel zijn kerk geen lid is van een formeel samenwerkingsverband: ‘Jezus zegt over zijn volgelingen “ik wil dat ze allen één zijn”, dat is al een goede reden om aan de oecumene te werken. Het probleem is alleen dat je halve dagen druk kunt zijn met vergaderen in allerlei verbanden. Je moet keuzes maken. Wel organiseer ik elke drie maanden een bijeenkomst voor

‘We kunnen goed met elkaar overweg’

alle Scheveningse kerken. Het aanbod van kerken in Den Haag is versnipperd en de vraag is of je dat in de toekomst nog kunt permitteren. Het is belangrijk om aan de stad iets te laten zien van het koninkrijk van God. Mijn ideaal zou zijn dat we een keer met alle Haagse kerken samen één viering houden in het ADO stadion. Dat zou prachtig zijn!’

Het valt op dat er weinig migrantenkerken in oecumenische netwerken actief zijn. Heleen Joziase, betrokken bij de ondersteuning van internationale en migrantenkerken: ‘Er is wel geprobeerd om deze kerken te betrekken bij oecumenische netwerken, maar dat lukt niet erg. Het is lastig om te zeggen waar dat door komt. Veel migrantenkerken zijn vooral bezig te overleven.’ Deze uitspraak wordt bevestigd door John Owusu, voorganger bij de Ghanese gemeenschap die

FOTOGRAF: GREET KAPPERS

De Haagse Gemeenschap van Kerken bracht Hagenaars uit heel de stad op de been voor de ‘wake voor Jemen’.

in het Multicultureel Ontmoetingscentrum in de Schilderswijk is gehuisvest: ‘In Den Haag alleen al zijn ongeveer tien verschillende Ghanese geloofsgemeenschappen. Onderling zijn er in onze kleine groep van twintig à dertig mensen al zoveel spanningen, dat van samenwerking met andere kerken geen sprake kan zijn. Hoe spijtig dat ook is.’

Joziase ziet een actuele noodzaak voor samenwerking: ‘Juist in deze tijd van racisme en polarisatie moeten we samen één stem hebben, ons

richten op de maatschappelijke actualiteit, werken aan de uitgangspunten vrede, gerechtigheid en heil van de schepping.’

GREET KAPPERS

Er zijn in Den Haag bijna 90 kerkgebouwen die een religieuze bestemming hebben. En ongeveer 200 christelijke geloofsgemeenschappen, waarvan naar schatting 120 migrantengemeenschappen.

Ad Vastenhoud, missionair predikant Bethlehemkerk:

‘Ik hoef niet op een zeepkistje te staan’

De ster van Bethlehem. FOTOGRAF: MARGOT C. BERENDS

Voordat hij predikant werd, was Ad Vastenhoud twintig jaar wiskundecollega. ‘Ik zie wel overeenkomsten tussen de twee vakgebieden. Wiskunde helpt me om de Bijbel gedetailleerd te lezen. Waarom staat het er zo? Er zit een lijn in een preek en dat moet bij wiskunde ook. Als je een punt wilt maken, moet je stappen zetten en de gemeente meenemen. Mensen zeggen soms na de dienst: ‘We zien dat je docent bent geweest.’

Mama-café

Na acht jaar missionair predikantschap in de Bethlehemkerk kijkt hij tevreden terug. De opdracht die hij in 2011 kreeg van de IZN (Vereniging voor Zending in Nederland) was om ‘de gemeente te helpen missionair te zijn in haar eigen context’. Vastenhoud: ‘Dat is gelukt. De betrokkenheid is gegroeid. Ik geef bijvoorbeeld alfacursussen, twee per seizoen. Maar hoe kom je aan cursisten? De helft werd geleverd door de gemeenteleden zelf. Ik hoef dus niet buiten op een zeepkistje te staan. Dat is mooi en zo hoort het eigenlijk. Nog een voorbeeld: het Mama-café voor de

buurt, dat is spontaan ontstaan. Dat is echt missionair: er zijn voor de buurt. Er komen hier ook mensen die niks met de kerk hebben. Dat vind ik geweldig. Hetzelfde geldt voor het maaltijdproject “Schuif aan, eet mee”. Elke laatste donderdagavond van de maand zitten daar zo’n zestig tot tachtig oudere mensen. Het is een vorm van eenzaamheidsbestrijding. We brengen niet het evangelie binnen via de achterdeur. Wel is het gebruikelijk dat we een stuk uit de Bijbel lezen. Intussen vragen mensen met ziekten in de

‘Er komen hier ook mensen die niks met de kerk hebben’

familie om voor hen te bidden. Bij het vijfjarig jubileum hebben we de bezoekers uitgenodigd voor de dienst op zondag. Er kwamen er zo’n dertig.’

Hondje

De activiteiten hebben de gemeente wat opgeleverd. Er zijn mensen lid geworden en gedoopt. Vastenhoud: ‘Een bijzonder verhaal is dat van

een stel van tegen de tachtig, dat hier in de Azaleastraat woont. De man is katholiek opgevoed. Hij wilde niet praten over geloof, want hij stelde vroeger vragen aan de pastoor waar nooit een antwoord op volgde. De man maakt een rondje om de kerk met zijn hondje en zegt ‘als ik naar uw kerk kijk, krijg ik de antwoorden die ik toen zocht’. Dat is kennelijk de uitstraling die we hebben. Daar word ik blij van!’ Het succes en de levendigheid van de Bethlehemkerk verklaart Vastenhoud onder meer uit de vele gebedskringen: ‘Wekelijks bidden we dat de gemeente aantrekkelijk mag blijven. Er zijn hier veel jonge gezinnen met kinderen en die trekken andere gezinnen aan. Zo werkt het. Hoogopgeleiden van elders uit het land die op de ministeries werken, zoeken hier aansluiting. Dat maakt ons wel kwetsbaar, want ze vertrekken ook weer.’

Vastenhoud voorziet dat het straks lastig is om de gemeente los te laten. ‘De vele contacten draag ik over aan gemeenteleden die het voortzetten. Ik kwam uit een kleine plaats, Hardinxveld Giessendam. Ik heb veel geleerd van de collega’s hier. Zo’n kerkasiel in Bethel liet zien dat het onze roeping is om midden in de samenleving te staan. Er echt te zijn voor de ander.’

HANS HEMMES

DE AFSCHEIDSDIENST VAN DS. AD VASTENHOUD IS OP ZONDAG 24 MAART OM 10.00 UUR.

INTERVIEW Ad Vastenhoud (52) begon acht jaar geleden als missionair predikant in de Bethlehemkerk. Hij vertrekt in april naar een hervormde gemeente in Dinteloord. Een terugblik.

Radicale solidariteit van Franciscus

Heeft lijden zin? Franciscus van Assisi vond van wel: hij toonde onvoorwaardelijk medelijden met dieren en mensen, geïnspireerd door Jezus van Nazareth. In een leesgroep met teksten van en over Franciscus, probeert pastor John Batist te achterhalen wat de kritische en heiligverklarde katholiek ertoe bewoog om radicaal solidair te zijn.

DO. 14 MAART. 20-22 UUR. ANTONIUS ABT KERK, SCHEVENINGSEWEG 233. OPGAVE: ANTONIUSABT@RKDENHAAG.NL 070 354 17 42.

Bont feest in de Marthakerk

Wie de rooms-katholieke kerk in al z’n kleuren en geuren wil beleven, moet naar de internationale eucharistieviering in de Marthakerk komen. Een vaste en bonte traditie waarbij katholieke gelovigen ieder jaar weer hun culturele diversiteit uiten, met zang, muziek, dans en gebed. Medeorganisator en pastor Jan Eijken zegt: ‘Doel is om ons gemeenschappelijke geloof te vieren en het belang van de migrantengemeenschappen voor de lokale kerk te onderstrepen. Immers constateert het recente rapport van het Sociaal-Cultureel Planbureau dat ‘in een tijd van krimpende traditionele kerken, de migrantenkerken juist groeien.’ Thema dit jaar: ‘Waar het hart vol van is...’ Voorgangers zijn Theo Hoogenboom, hulpbisschop van Utrecht, en pastoor Dolf Langerhuizen. Na afloop koffie en hapjes.

ZO. 3 MAART. 11 UUR. MARTHAKERK, HOEFKADE 623

Na het succesvolle kerkasiel in Bethel

De kerk spreekt weer een woordje mee

ACHTERGROND De vasthoudende mensen van het kerkasiel in Bethel hebben indirect het kabinet gedwongen een andere koers in te slaan. Dat is nogal wat. Wat betekent deze 'opstand' voor de verhouding tussen kerk en staat?

Een godsgeschenk voor het imago van de kerk. Dat was mijn eerste inval toen het kerkasiel voor het gezin Tamrazyan in buurt-en-kerkhuis Bethel van start ging. Een continue kerkdienst, die enkele maanden – ruim 3.200 uur – heeft geduurd. En die belangstelling van over de hele wereld trok. Met een mooi resultaat. Tot nog toe hielden weldenkende mensen de adem in als de kerk weer eens in het nieuws kwam. Verhalen over seksueel misbruik aan rooms-katholieke zijde. Achterhoedegevechten over homoseksualiteit in orthodox-protestantse kring. Geen onderwerpen om trots op te zijn.

'Chinees theater'

Het is opvallend dat het fenomeen kerkdienst zoveel harten sneller deed kloppen. De *New York Times* interviewde een Haagse vrouw die vertelde hoe zij in de Bethelkapel verzeild was geraakt. 'Ik ben niet godsdienstig, maar toen ik dit hoorde, zei ik tegen mijn man: "Don't be shocked, but I want to go to church." Opmerkelijk, want kerkdiensten waren door voormalig PKN-secretaris Arjan Plaisier nog niet zo lang geleden neergezet als voor ongelovigen onbegrijpelijk 'Chinees theater'. Nu greep de kerk terug op een vorm die allesbehalve achterhaald blijkt te zijn. Met dank aan een wetbepaling, dat de overheid geen kerk mag binnentreden tijdens een godsdienstoefening. Die bescherming vloeit voort uit de grondwettelijk vastgelegde godsdienstvrijheid.

'Barmhartigheid' en 'hoop' klinken door in de publieke ruimte

Een wettelijk anker heeft het kerkasiel dus mogelijk gemaakt. Voorspelling: het wachten is op een politieke partij die deze bevoordeling van kerkelijke gebruiken ter discussie stelt. Dat is eerder met meer of minder succes gebeurd met andere restanten van traditionele publieke bescherming voor godsdienstige uitingen (zon-

De vogel (Phoenix) rijst op uit eigen as. Schilderij van Marjolijn Esser.

dagsrust, service bij ledenadministratie). En dit vertoon van burgerlijke ongehoorzaamheid groef nog een tandje dieper, en kon dus – terecht – op veel aandacht rekenen. 'Opstandige christenen', noemde televisiemaker Tim Hofman (die het asieljongetje Nemr naar de Tweede Kamer bracht) de Bethel-gangers. In zijn toon klonk respect. Want mede dankzij hen, met als voor-

vechter Rein Willems (bestuursvoorzitter van Stek, de uitvoeringsorganisatie van de Haagse Diaconie en voormalig CDA-senator) ging het CDA overstag; en daarmee uiteindelijk het kabinet. De oogst van de marathon in Bethel: de kerk spreekt weer een woordje mee. Voor het eerst sinds tijden werd weer gediscussieerd over haar maatschappelijke rol. Het is tekenend met welke

woorden Theo Hetteema, voorzitter van de Haagse protestantse gemeente, het kerkasiel inkaderde. Dat was: de christelijke hoop levend houden, ruimte bieden aan het recht om te hopen. Anderen wilden dat de overheid meer barmhartigheid met asielzoekers betoonde – ook een gebeeldhouwd bijbels woord.

Maar woorden als 'hoop' en 'barmhartigheid' zijn niet voor onderonsjes bestemd. Ze klinken door in de publieke ruimte. Dat verklaart de gevoelens van ongemak waarmee de mega-kerkdienst werd beschouwd, ook binnen de kerken. Zeker, er kwamen zo'n duizend enthousiaste voorgangers van allerlei plumage naar Den Haag en vele duizenden bezoekers, van Delfzijl tot Maastricht. Maar anderen bleven twijfelen of ze in Bethel niet de rechter voor de voeten liepen. Predikant Frans Willem Verbaas uit Heusden ging pas overstag nadat hij met een groepje catechisanten als 'verspieters' naar Den Haag was gereisd. Pas daarna meldde hij zich aan. Anderen bleven bij hun standpunt: een kerkdienst mag geen politiek drukmiddel worden.

Vredesdiensten in de DDR

Het werd hoog tijd dat dit debat weer eens werd gevoerd. Juist de scheiding van kerk en staat biedt ruimte de overheid kritisch te bevragen. Het calvinistische 'recht van opstand' tegen een onrechtvaardige overheid speelde een rol in de Tachtigjarige Oorlog én tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het communistische regime van de DDR implodeerde in 1989 mede dankzij vredesdiensten in Berlijn en Leipzig. We waren op alle vormen van verzet voorbereid, zeiden de DDR-ministers later, behalve op gelovigen die zaten te bidden en kaarsen aanstaken. Zo worden de woorden van landelijk PKN-secretaris René de Reuver begrijpelijk, die na afloop van het asiel het Armeense gezin dankte 'voor wat ze ons gegeven hebben'. Namelijk: de gevluhte mensen in de oude kosterwoning van Bethel hebben de kerk met succes uitgenodigd over zichzelf na te denken. Niet ergens in een afgeschermd zaaltje, maar in het volle licht, in het regeringscentrum van het land, in de 'stad van vrede en recht', en met 'onbegrijpelijke' publieke bijeenkomsten.

JAN GOOSSENSSEN

Theoloog Alain Verheij:

'Misschien ben ik straks dominee in een sportschool'

REPORTAGE De jonge theoloog Alain Verheij is een veel gevraagd spreker. Kerken vinden het hoopvol dat iemand van zijn leeftijd bijbelverhalen zo dichtbij brengt.

De theoloog Alain Verheij (30), christelijk agnost – zoals hij zichzelf noemt –, houdt lezingen over de vraag of de Bijbel nog relevante lessen heeft voor 21e-eeuwers. Hij heeft er een boek over geschreven dat inmiddels populair is: *God en ik*, en sprak erover in de Maranathakerk. Een uur lang vertelt hij over zijn eigen leven en steeds legt hij de verbinding met bijbelverhalen. De tijd vliegt

Alain Verheij: 'Het blijft vechten om de aandacht van twintigers en dertigers.'

'Kinderen voelen dat haarscherp aan'

voorbij, want hij is een geboren verteller. De verhalen gaan over gewone bijbelpersonages die rebelleren, opstandig zijn, zoeken en vechten. Verheij herkent zichzelf in hen of ziet de geschiedenissen terug bij mensen om hem heen.

Wees oprecht

Desgevraagd leggen enkele aanwezigen in de pauze uit waarom deze spreker hun belangstelling heeft. 'Het is fijn om een zo jonge theoloog zo bevlogen te horen vertellen. Er komen toch al zo weinig jongeren in de kerk.' 'Verheij vertaalt bijbelverhalen naar

mensen van nu, laat zien wat de Bijbel voor je kan betekenen.' 'Hij gebruikt geen "predikantentaal" en past de verhalen toe op zijn eigen leven.'

Na de pauze worden er vragen gesteld. Ook de prangende vraag hoe jongeren betrokken kunnen worden bij kerk en geloof. Verheij: 'Een opleiding voor christelijke leraren trok aan de bel omdat de nieuwe generatie docenten vaak niet goed weet om te gaan met de geloofsopvoeding. Mijn boodschap is dat je niet geloofwaardig bent als je niet een eigen, persoonlijke band hebt met

de verhalen uit de Bijbel. De eerste stap voor leraren is dat zij een verhaal kiezen dat raakt aan hun eigen, dagelijkse

'Kies een verhaal dat raakt aan je eigen leven'

leven. Je moet oprecht zijn in wat je vertelt. Kinderen voelen dat haarscherp aan. Het is niet belangrijk of je wel of niet naar een kerk gaat, het gaat

om je persoonlijke binding met de verhalen. Het blijft overigens wel vechten om de aandacht van twintigers en dertigers. Als ze kinderen krijgen kan dat een reden voor hen zijn om weer een gemeenschap op te zoeken. De samenleving verandert zo snel en het leven van jonge ouders is vol en druk. Dan kan een geloofsgemeenschap hen een steun bieden bij de opvoeding.'

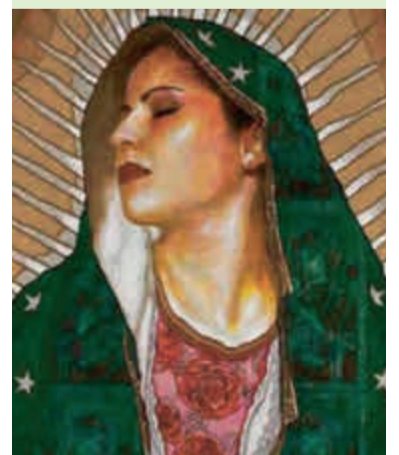
Verheij wordt door veel kerken gevraagd voor lezingen: 'Omdat ik iemand van de nieuwe generatie ben die zich interesseert voor geloof en Bijbel. Dat is voor hen een teken van hoop en optimisme. Over twintig jaar ben ik misschien dominee in een sportschool. Want niet alleen veel kerken lopen leeg, datzelfde gebeurt bijvoorbeeld ook bij vakbonden. De jongere generatie kiest andere vormen om met geloof en levensvragen bezig te zijn, is eerder te vinden op sociale media. We zitten nu in een lastige overgangperiode: oude vormen sterven af, nieuwe zijn nog niet geboren. De generatie die veertig jaar geleden de kerk verliet heeft vaak nog last van haar religieuze opvoeding, hun kinderen hebben die ballast niet. Via de grootouders kan ik ze bereiken met mijn boek *God en ik*. Dat "ik" is trouwens niet een uiting van narcisme, maar een verwijzing naar het feit dat ik mijn ziel in dat boek – en in de verhalen die ik vertel – blootgeef.'

GREET KAPPERS

Traditie van 'niet letterlijk geloven'

Als je de Bijbel niet meer letterlijk wilt nemen, en twijfelt of Jezus echt opstond als mens van vlees en bloed, kun je dan nog christen zijn? Nogal wat gelovigen bakkeleien daarover met elkaar. De Amerikaanse theoloog Marcus Borg (1942) maakt zich populair in progressieve en behoudende kringen, omdat hij bepleit dat 'niet letterlijk geloven' een lange traditie kent, terwijl de kern altijd is behouden. Zijn boek *Het Hart van het christendom* (2010) inspireert de open gespreksgroepen van Jannie Nijwening, predikant in de doopsgezinde kerk, om geloofsvragen en -zekerheden met elkaar uit te wisselen.

DO. 21 MAART. 20 UUR.
DOOPSGEZINDE KERK.

Wandelen op weg naar Pasen

'Ik houd eraan vast dat het leven sterker is'

AGENDA Op 6 maart begint de vasten- of veertigdagentijd. In deze periode van inkeer en bezinning op weg naar Pasen hebben kerkgemeenschappen allerlei bijeenkomsten en activiteiten. Bijvoorbeeld de vastenwandelingen die Annemiek Jacobs organiseert.

Vanuit de rooms-katholieke parochie Maria Sterre der Zee worden er voor het derde jaar op rij wekelijkse vastenwandelingen gehouden. Annemiek Jacobs was de afgelopen twee jaar betrokken bij de organisatie en ook dit jaar vroeg pastor Jan Eijken haar medewerking. Het verschil met de voorgaande jaren is de bredere opzet. Beide keren werd het toen vanuit de Parkstraatkerk georganiseerd, maar dit jaar zijn er zes kerken van de parochie bij betrokken. Ook is

Anderen ontmoeten, samen op weg gaan

er voor het eerst een uitnodiging naar de protestantse kerken gegaan om aan de wandelingen deel te nemen. De wandelingen starten zes woensdagen lang 's ochtends om 9.30 uur, steeds bij een andere kerk, en duren ongeveer een uur. Iedere keer loopt een ander lid van het pastoraal team van de parochie mee. Na de wandeling is er een spiritueel moment ter afronding –

Wie gaat mee op stap in de vastentijd? FOTOGRAF: GREET KAPPERS

bijvoorbeeld in de vorm van een gebed of een lied – en is er vervolgens tijd om na te praten bij een kopje koffie of thee.

Annemiek Jacobs verheugt zich op de wandelingen. Ze weet niet of ze bij drie jaar al van een traditie kan spre-

ken, maar wat haar betreft wordt het dat wel. Net als de jaarlijkse wandeling op Hemelvaartsdag. Dan wandelen ze in de vroege ochtend vanuit de diverse rooms-katholieke geloofsgemeenschappen naar de begraafplaats Oud Eik en Duinen, waar vervolgens een viering wordt gehouden.

Wat de vastentijd voor haar betekent? 'Voor mij is de vastentijd vooral een blijde tijd', vertelt Jacobs. 'Veel mensen leggen de nadruk op onthouding en tot inkeer komen. Ik vind het in deze periode vooral belangrijk om, misschien nog meer dan anders, om te kijken naar anderen en je samen voor te bereiden op Pasen. Het Paasfeest – het feest van de Opstanding – is een blijde gebeurtenis. Zeker, er gaat een periode van lijden aan vooraf en ieder mens ervaart lijden in zijn leven. Maar ik wil er graag aan vasthouden dat het leven sterker is.'

Het mooie van de vastenwandelingen vindt Jacobs de ontmoeting met anderen. 'Dat vind ik ook bij andere gezamenlijke activiteiten in de kerk een belangrijk element: anderen ontmoeten en samen op weg gaan. Bij de vastenwandelingen ga je ook letterlijk samen op weg. Onderweg luister je naar elkaar en kun je elkaar wijzen op de mooie dingen die je in het leven tegen-

komt.' Wanneer anderen tijdens de wandelingen meer bezig zijn met het lijden en de zware dingen in het leven, heeft ze daar alle begrip voor. 'Iedereen vult het op zijn eigen manier in. Het stimuleert mij weer om naar de ander te luisteren en in te voelen hoe het voor hem is.'

De vorige jaren waren er per wandeling tussen de vijf en twintig deelnemers. Nu er meer kerkgemeenschappen betrokken zijn, hoopt Jacobs op meer wandelaars.

Meewandelen? 13 maart 9.30 uur vanuit de H. Jacobus de Meerdere kerk (Parkstraat 65A). Daarna nog vijf woensdagochtenden. Meer informatie: rkdenhaag.nl.

IRNA VAN DER WEKKE

Vasten doe je zo

In maart vertellen Hagenaars op kerkindenhaag.nl hoe ze, vanuit hun eigen levensbeschouwing of religie, tegen het vasten aankijken en daar invulling aan geven. Voor meer inspiratie, zie de digitale agenda voor gevarieerde vastenactiviteiten.

Voormalige Bethelkerk nu buurtcentrum

Vliegende start 'huiskamer voor de wijk' Amadeus

In 'Amadeus' is het gezellig druk, vaak van vroeg tot laat.

REPORTAGE Het nieuwe buurtcentrum Amadeus in een aanbouw van de oude Bethelkerk voorziet nu al in een behoefte. Bewoners hebben de 'huiskamer voor de wijk' gevonden, om er te eten, dansen, kaarten of te kletsen. Het succes verrast zelfs de initiatiefnemers.

Het was een mooie dag in het najaar, toen het buurtcentrum Amadeus (Mozartlaan, Loosduinen) officieel werd geopend. Een historisch moment en bovenal een grote overwinning voor de actievoerders van de Stichting Bethel Blijft. Zij hadden het toch maar voor elkaar gekregen: hun geliefde kerkgebouw uit

1938 bleef behouden! Op die dag luidde weer even de klok, een emotionele gebeurtenis.

Op de nieuwjaarsreceptie in Amadeus is de blijdschap nog even groot. 'Het is mooi dat we samen een vuist maakten. We zijn op tijd opgestaan, dit mocht niet gebeuren', zegt een buurtbewoner. Een vrijwilliger vertelt dat hij nooit had durven dromen dat dit het resultaat zou zijn. Een jaar geleden werd nog onderhandeld over verkoop van de kerk. Er gebeurden vreemde dingen. 'Er meldde zich een man die 850.000 euro cash uit zijn portemonnee haalde. Ik heb hem uitgelegd dat het zo niet werkt in Nederland. Een kerk is geen koe die je koopt.'

Frits van Evert

Tientallen bewoners treffen elkaar in de Frits van Evertzaal van buurtcentrum Amadeus. De zaal is genoemd naar de eerste dominee van de Bethelkerk, die in de Tweede Wereldoorlog hulp bood aan joden. Hij werd opgepakt door de Duitsers en stierf in 1943 in kamp Vught. Een foto van Frits van Evert hangt bij de ingang. Behalve deze grote, lichte ruimte met

podium is er ook een kleinere zaal, een hal en keuken. Er moest flink worden verbouwd. 'De laatste bewoners waren gescheiden mannen. Het was een zootje. Ze hadden zelfs de toiletputten meegenomen', vertelt Irene Sjerp. Zij is voorzitter van de Stichting Bethel Blijft en de voortzetting daarvan, Amadeus, die zorgt voor alle activiteiten in het centrum. Zij toont de oude kerkzaal die nu leeg

'Een kerk is geen koe die je cash betaalt'

is en waar ze zelf 54 jaar geleden trouwde. 'De banken zijn verkocht aan een koptische kerk.' Maar met de kerstdagen was er volop leven: honderd mensen genoten van een viering. 'Als je rondkeek, zag je alleen blijde gezichten. Daar doen we 't nou voor!' Volgens de plannen zal het wijkcentrum in 2020 in de kerk trekken. De uitbouw en kosterwoning maken plaats voor de bouw van appartementen. Irene Sjerp is trots op wat er in zo'n

korte tijd al is bereikt. 'Het loopt als een trein.' Als voorbeeld noemt ze de maaltijd ('dineren bij Amadeus') voor 7,50 en het succes van de livemuziek op de laatste zondag van de maand. 'Dat is een rottag voor veel mensen. Zij kunnen hier naar een muzikaal café met band. Iedereen ging meedoen.' De voorzitter laat zien welke activiteiten er zijn: bridge, klaverjassen, yoga, tai chi, cursus aquarellen, kunstgeschiedenis, colleges rechten, handwerkclub, samen een mozaïek maken. Zo'n 35 vrijwilligers houden het centrum draaiende. Ze hebben een app-groep waarop ze aangeven wanneer ze beschikbaar zijn.

Onder de bezoekers van het centrum zijn veel oud-kerkgangers. Maar Sjerp ziet ook nieuwe gezichten. Behalve de kerk, blijken de voetbalclubs HBS en Quick plekken waar men elkaar van kent. Het programma van Amadeus biedt voor elk wat wils en daar is men blij mee. 'Als je mobiel bent, hoef je je in deze wijk niet te vervelen', zegt een bezoeker. Op de receptie klinkt er applaus voor dit nieuwe buurtcentrum en zijn vrijwilligers. 'Ik zie de toekomst positief tegemoet', aldus Sjerp. En als het meezit, gaat de klok mogelijk wat vaker luiden.

HANS HEMMES

IN - D R U K

Zeggen wat je denkt is toch iets anders dan eerlijk voor je mening uit komen. Sinds Pim Fortuyn worden die twee nogal eens door elkaar gehaald. 'Alles zeggen', dat gebeurde al op verjaarsvisites en aan de tap. Maar sinds er internet is, roepen mensen in de microfoon of op sociale media wat in ze opborrelt. Probleem is trouwens dat velen die zeggen wat ze denken, vinden dat anderen dat niet mogen.

Los van de vraag of racisme en belediging wettelijk door de beugel kunnen, bevordert verbale di-arree het samenleven niet. Ik heb Amerikaanse vrienden – echt aardige mensen – die onder andere ten aanzien van wapenbezit betreurenswaardige opvattingen hebben. We hebben het daar wel eens over gehad, maar een oceaan van theologie en patriottisme scheidde ons. De verleiding is dan groot om ze af te schrijven: 'Bekrompen geesten, fundamentalisten, witte Angelsaksische protestant (wasp)'. Maar toen mijn vrouw veertien jaar geleden

HET ZOET VAN HET ZWIJGEN

stierf, gebruikten zij hun Europese trip om mij thuis te komen troosten. En zij verheugden zich met mij, en stelden hun huis open, toen ik mijn nieuwe partner voorstelde. Mensen zijn meer dan hun meningen en oprispingen.

De discussie rond de Nashville-verklaring vloog voor mij uit de bocht toen opstellers ervan als 'achterlijk homohatend zwarte kousenvolk' werden weggezet. Zover ik kon nagaan hielden moslims zich verstandig op de vlakte, blij dat hen nu eens niet de maat genomen werd. Vrijheid van mening – welke dan ook – levert helaas haatmail en twitterterreure op. Vergeten is dat nog geen vijftig jaar geleden homoseksualiteit als een afwijking werd gezien. In mijn familie woonde een oom een leven lang samen met een vriend, maar daarover werd kies gezwezen.

De burgemeester van Amsterdam riep dat 'liefde geen grenzen kent'. Anderen vonden het belachelijk dat je 'het' wel mag zijn, maar niet mag

doen. Ik begrijp de emotie erachter, maar het is niet mijn mening. Zulke woorden kunnen pedofiel gerichte mensen immers pijnlijk in de oren klinken. Want ook de pedofiel die geen kind krenkt, wordt een paria als zijn geaardheid aan het licht komt. Tot mijn vreugde vroeg een Vrijgemaakt Gereformeerd pastoraal werker onlangs begrip voor hun eenzame strijd.

Als dienstweigeraar beschouwde ik militairen (en er waren er velen om mij heen in Ermelo) als potentiële moordenaars. Heerlijk om met mijn mening aan de goede kant te staan! Maar niet veel later leerde ik dominee Krijn Strijd kennen, pacifist en verzetsman tijdens de Tweede Wereldoorlog. Tot ver-

bijstering van vrienden zette hij zich na de oorlog pastoraal in voor 'foute' Nederlanders die gedetineerd waren. Nu de vrede getekend was, moesten zij ook gezien worden als mensen die God een nieuwe kans wil geven. Ook binnen de kerk kon je daarover van mening verschillen.

Laat daarom wat je denkt rijpen tot het een mening waard is. En dan nog... mijn beste vrienden hebben mij ondanks 'mijn meningen' vastgehouden en verdragen. Bij domme en al te boude uitspraken zwe-

gen ze liefdevol. Ze zeiden niet wat ze dachten, want ze kenden mij beter dan ik mijzelf.

ROB VAN ESSEN

Op 15 en 16 maart steken duizenden Nederlanders hun handen uit de mouwen, bij vrijwilligersorganisaties en daarbuiten. Met de grootste vrijwilligersactie van Nederland, 'NLdoet', wil het Oranjefonds vrijwilligers(werk) in de spotlights zetten. *Kerk in Den Haag* ook. Honderden geloofsgemeenschappen zien om naar kwetsbare anderen: zonder aanzien des persoons, van de wieg tot het graf. Ze geven Den Haag, die 'stad van vrede en recht' wil zijn, daadwerkelijk karakter, zegt burgemeester Pauline Krikke zelf. Op Facebook en Twitter riepen we lezers op om mooie mensen en initiatieven door te geven. De reacties blijven binnenstromen én welkom (via: redactie@kerkinderhaag.nl). Ze worden vermeld op kerkinderhaag.nl. Op deze pagina een selectie.

In het zonnetje: Thea den Dulk

'Bij de Voedselbank voel ik me als een vis in het water'

INTERVIEW Thea den Dulk was jarenlang diaken in Ypenburg en zet zich nog steeds in voor de Voedselbank. Dat is extra bijzonder omdat ze volledig blind is. 'In Ypenburg kan alles.'

'Mensgericht', zo typeert Thea den Dulk zichzelf. Een doener. Het is dus niet vreemd dat zij tien jaar geleden gevraagd werd om diaken te worden in haar wijkgemeente Ypenburg. Zij en haar gezin kwamen er wonen toen de wijk nog één grote zandvlakte was. Thea was degene die luide kluis aan een overdonderde wethouder vroeg waar het kerkgebouw gepland was. En er kwam een kerk. Tijdens het opbouwen van de wijkgemeente en het samen met anderen pionieren, kon Thea laten zien wat ze waard is. Anderen vonden het vanzelfsprekend om haar te vragen diaken te worden, maar zelf vond ze het bijzonder. 'Er zijn zoveel andere mensen', had ze gezegd.

'Ben ik bij het verkeerde tafeltje? Ik zoek een báán'

'Maar de toenmalige voorzitter van de kerkraad zei: "Nee, we willen jou, want jij kunt een heleboel. Oké, sommige dingen niet, maar daar zoeken we een oplossing voor." Dat typeert deze club: ze kijken vooral naar wat kán.'

Kratten lossen

Thea was gewend om geconfronteerd te worden met wat ze níet kan, want ze heeft een beperking: ze is blind. 'Ja, dan zijn er onhandige dingen. Als diaken sta je aan de tafel van het Avondmaal. Die taak wilde ik liever aan een ander overlaten. Voor mij is het niet goed in te schatten wanneer er mensen voor me staan en ik de beker kan aanreiken. Dan moet ik maar afwachtend daar staan. Dat wil ik niet, want dan ben ik niet uitnodigend – en dat moet wel bij het ambt van diaken.' Maar er zijn genoeg dingen die Thea wel kan. Notulen maken van de vergaderingen, uittrekseltjes van het jaarverslag, roosters van wie wanneer wat moet doen, voor een heel jaar het sche-

Thea den Dulk en geleidehond Eefje, met het 'zienden-liedboek' en naast het braille-liedboek.

ma van de instellingswoorden van het Avondmaal opstellen, de zondagsbrief uitdelen, tijdens de dienst de bestemming van de collecte toelichten. Na tien jaar heeft ze onlangs afscheid genomen van het diakenschap. Maar de hoofdmoot die ze vanuit dat ambt deed, is ze blijven doen: haar werk voor de Voedselbank. Samen met een mede-diaken zette ze het uitdeelpunt in Ypenburg op en sindsdien is ze iedere donderdag daar

in touw. 'Ik houd bij wie er komen, of er genoeg pakketten zijn, ik doe de administratie, help met kratten lossen uit de auto en ben het eerste aanspreekpunt als de cliënten binnenkomen. Ik voel me er als een vis in het water, je bent zo diaconaal bezig. Uitvoerend werk, dat ligt me.' De voorbeelden van plekken waar Thea vooral werd beoordeeld op wat ze niet kan, zijn schrijnend. Toen ze de pedagogische academie had ge-

daan en zich als werkzoekende meldde bij het arbeidsbureau, was de enige reactie van de ambtenaar: wat dacht u van een uitkering? 'Toen ben ik opgestaan. De ambtenaar vroeg: wat gaat u doen? Ik zei: volgens mij ben ik bij het verkeerde tafeltje, ik zoek een báán. De ambtenaar zei: u denkt toch niet dat u voor de klas kunt? Ik zeg: denkt u

'Je kunt hier gewoon meedoen, op jouw manier'

dat ik mijn akte zomaar heb gekregen?' Thea werd onderwijzer op een school voor blinde en slechtziende kinderen, wat ze vijftien jaar deed.

Helemaal niets

Een pregnant verhaal is hoe ze in een ander deel van Den Haag voor het eerst naar de wijkkerk ging. 'Ik kwam binnen met m'n stok. Dan ga je maar een beetje op het geluid af. Daar stond iemand bij de deur, die gaf me een liturgie en zei alleen: alstublieft. Niet: kunt u het vinden? Helemaal niets. Ik heb een bank gevonden, ben gaan zitten, niemand sprak me aan. Ik ben weer weggegaan en ben nooit meer teruggekomen.' Ypenburg is gelukkig anders. 'Ik hoef me bijvoorbeeld nooit ongerust te maken of iemand me meeneemt naar het Avondmaal. Dat gebeurt gewoon. Evenals het op zaterdagavond doorgeven van de liturgie, zodat ik me kan voorbereiden. Mensen fietsen mee op de tandem. Ik houd van die gezamenlijkheid, de vanzelfsprekendheid dat je er bent en dat je gewoon meedoet. Op jouw manier. Iedereen is welkom. Alles kan, en daar voel ik me helemaal bij thuis. Ik heb bij deze kerkgemeente nooit het gevoel dat ze me ontzien. Dit is een warme gemeenschap waar iedereen zichzelf kan zijn. Het is hier echt: practice what you preach.'

MARGOT C. BERENDS

Minder eenzaamheid, meer contact

Vrijwilligers van de Nieuwe Badkapel-Zorgvlietkerk dragen hun steentje bij tegen vereenzaming. Meer dan de helft van de 75-jarigen in Nederland zegt zich eenzaam te voelen, concludeert het actierapport *Een tegen eenzaamheid* van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Een van de inzenders, Marc, legt uit waarom de 'vrijwillige kanjers' een verschil maken. 'De kerk bouwt een netwerk voor ouderenwelzijn op: we bezoeken ouderen in de wijk en brengen buurtgenoten met elkaar in verbinding die dezelfde vragen en interesses hebben, of iets voor elkaar kunnen betekenen. Hoe ouder men wordt, hoe kleiner de kring van contacten kan worden. De Nieuwe Badkapel-Zorgvlietkerk wil gemeenschap bieden en mensen uit hun isolement halen. We werken hier toe samen met de vrijwillige Zorgcoöperatie Noordelijk Scheveningen, die ouderen zo lang mogelijk thuis wil laten wonen door het omzien naar elkaar te stimuleren.' De kerk geeft vrijwilligers een training 'voor het omgaan met kwetsbare ouderen en het leren herkennen van signalen die doorverwijzing naar andere instanties wenselijk maken'. Dat kan dankzij het Fonds Sluyterman van Loo en het Kansfonds.

Kerkasiel door 'zachte krachten'

Veel reacties gaan over het kerkasiel in buurt-en-kerkhuis Bethel. Bijna duizend voorgangers (van over de hele wereld) en ruim twaalfduizend kerkgangers hebben ervoor gezorgd dat het gezin Tamrazyan, met een viering van dertien weken en vijf dagen, daar asiel kon krijgen. Carola's reactie vat de meeste inzendingen samen: 'Mijn grootste waardering krijgen de mensen die gezorgd hebben voor de logistiek, enorme gastvrijheid en politieke onderhandelingen. Het is ontroerend zo mooi met hoeveel toewijding en tact al die voor- en kerkgangers gemobiliseerd zijn, de kerk is vertegenwoordigd, en diplomatie is gevoerd. Zachte krachten, wat een zegen!'

Geen armoede maar perspectief

In Zuid-West en Loosduinen helpt het relatief nieuwe project 'Kies! Sociale supermarkt' klanten van de Voedselbank om het heft in eigen hand te nemen. Een initiatief van Stek, de protestantse organisatie die allerlei kerkelijke projecten coördineert. De balans na veertien maanden: 250 klanten kiezen zelf hun boodschappen, 41 vrijwilligers helpen hen bij het verwezenlijken van hun ambities. Zeven klanten vonden werk, zestien hebben een nieuwe opleiding of stage. 'De vrijwilligers verdienen een grote pluim', zegt een inzender. 'Volgens de Armoedemonitor van de gemeente Den Haag kampt vijftientig procent van de huishoudens in Bouwlust, Vrederust, Morgenstond en Loosduinen met schulden. Oorzaken zijn ziekte, verlies van een gezinlid, laag- of ongeschooldheid, het niet taal- of digitaalvaardig zijn, werkloosheid of psychologische problemen. Geweldig dat vrijwilligers zich emotioneel in hen willen verplaatsen. Zij geven hoop door, en perspectief.' Kees Buist, die onder andere dit project begeleidt, is op zoek naar meer helpende handen. Contact via: kbuist@stekdenhaag.nl / 06 20401618.

Moeders krijgen 'eerlijke start'

Marianne zet graag de vrijwilligers van de Baby-BullenBank in het zonnetje. 'Vrijwel zonder geld en zonder veel bemoeienis vanuit Stek [de coördinerende kerkenorganisatie, red.] zamelen zij gebruikte babyspulletjes in voor aanstaande moeders, die daar geen geld voor hebben. Een maxicosy, bedje, kinderwagen. Gewoon omdat die kindjes er ook niets aan kunnen doen en een eerlijke start verdienen. Het geregeld dat bij die voortdurende in- en uitstroom van spullen komt kijken, de oproepen op Facebook, het samenstellen van de aangevraagde pakketten...dat alles is een gigantische klus. De vrijwilligers doen het al vijf jaar. Hulde! Alleen al in januari waren er 43 nieuwe aanvragen. De nood is groot.' Informatie en contact: stekdenhaag.nl.

Adverteer (ook) op kerkindenhaag.nl

- Elke dag nieuwe berichten en bezoekers
- Attentiewaarde in en ver buiten Den Haag
- Scherpe tarieven

Offerte op aanvraag: 06 123 130 53 of info@kerkindenhaag.nl

advertenties

Firma A. H. Kerkhof & Zoon
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:
• levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra
• Sorghvliet Groot Hertoginnelaan 1
• Waldeck Oude Haagweg 28
• Nootdorp Veenweg 14 of uitvaartcentrum naar uw keuze

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227 070 345 16 76
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familie traditie

ENGELN & SPOOR
UITVAARTVERZORGING

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELNENSPOR.NL - WWW.ENGELENENSPOR.NL

HET CLINGENDAELHUYSEN - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

Van Der Helm
uitvaartzorg

want met afscheid begint herinnering

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Silvestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

DOE MEE!
op facebook.com/kerkindenhaag

Deel nieuws en opinie over (een) kerk, zingeving, cultuur. Blijf op de hoogte van nieuwe stukken op kerkindenhaag.nl.

Protestantse Kerk, kerken per stadswijk

Stads wijken	Kerkgebouwen	Tijd	3 maart	10 maart	17 maart	24 maart	31 maart
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10.15	ds Arjen Cuperus	ds Arie de Boer	Joline van Poppel kringviering	ds Axel Wicke	naar Lutherse kerk
Benoordenhout Archipel	Duinzichtkerk Van Hogenhoucklaan 89	10.00	ds C. Schreuder	ds Jaap van de Meent	ds Sibren Smits, HA	B. Zwaan	ds H. Steenvoort
Bezuidenhout Mariahoeve	Christus Triumfatorkerk Julia van Stolberglaan 154	10.00	ds Jaap van den Akker, herdenking WOII	ds Jaap van den Akker	ds Tim van Iersel	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker
	Pax Christikerk Zwedenburg 99 (Middin)	10.30	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker, HA	ds Ad Vastenhouw	Herman Meijer	ds Peter Bakker
Stadsdeel Laak Spoorwijk	De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds René de Reuver	Kringviering	ds Fokke Fennema, HA	♫ Petra de Nooy	ds Dennis Verboom
Moerwijk/Morgenstond/Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Jantine Veenhof HA	♫ Petra de Nooy	ds Jantine Veenhof	ds Bas Plaisier	ds Jan Stelwagen
Vogelwijk Bloemenbuurt	Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	♫ City Smedinga	ds Olivier Elseman	ds Axel Wicke	ds Rob van Essen ♪	ds Casper van Dongen
Statenkwartier- O Duinoord Zeeheldenbuurt Regentessekwartier-N	Maranathakerk 2e Sweelinkstraat 156	10.30	naar Bergkerk	ds Ijko Akkerman	ds Erika van Gemerden cantate ♪	ds Derk Stegeman	ds Leo de Leeuw, S&T
	Noorderkerk Schuytstraat 9-11	10.00	ds Nel van Dorp	ds Anneke Mooi	ds Geertje Zomer, HA	ds Henk van Laren	ds Jaap van de Meent
Vruchtenbuurt Bohemen	Bosbeskerk Bosbesstraat 5	10.00	ds Nico Riemersma	ds Jan Eikelboom	ds A. Cuperus	ds Martin Koster	ds Nico Riemersma, S&T
Loosduinen Waldeck Houtwijk	Abdijkerk Willem IJstraat 40	10.00	ds David Schiethart	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten	ds Nicolle Pronk	ds Wietske Verkuyl, S&T
Houtwijk	Houthaghe Toon Dupuisstraat 10	10.00	ds Paul Sanders	ds Gerardus Sipkema	ds Nico Riemersma	ds L. Ridderhof-Boon	J. de Haan
Bouwlust Vrederust Morgenstond	Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds Marja Zebregs	ds David Schiethart	ds Nicolle Pronk	ds Nico Riemersma	ds David Schiethart, S&T
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurr.Kokstraat 173	10.00 19.00	ds Jan Maasland	ds Barend Weegink Dienst aan Zee, ds E. Versloot	ds Jan Maasland	ds Frederik van Harten	ds Jan Maasland
	Oude Kerk Keizerstraat 8	10.30 17.30	ds Ad Vastenhouw ds Barend Weegink	ds Jan Maasland	ds Ton Christ bidstond	ds Barend Weegink ds Aart van Vuuren	ds Abraham van Duinen
Belgisch Park Statenkwartier-W	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds W. Lolkema	ds Charlotte van der Leest ♪	ds Jacob Korf	ds Charlotte van der Leest	ds M. Wisse
Duindorp	Pr. Julianakerk Tesselsstraat 6	10.00	♫ Arjo van der Steen	B. Noteboom, viering 2.0	ds Frederik van Harten	ds J. van der Berg	ds Frederik van Harten
Ypenburg	De Toevlucht Laan van Hoorwijk 140	10.00	ds Attie Minnema, S&T	ds Attie Minnema	ds J. Veldhuizen	ds Jacob Korf	ds Attie Minnema
Leidschenveen	De Leidraad Harriët Freezerhof 28	10.00	ds Lenie Vollebregt	Petra Vossegat-de Bruin	ds Theo Haitjema, HA	Kruisheuvelkerk	ds W. Knoeff

Kerken in overige categorieën

PKN-kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	ds Bert Karel Foppen ds P. van de Voorde	ds Bert Karel Foppen, HA 13/3 om 14: Biddag met kinderen 10/3 om 16.30, 13/3 om 19.30 ds Bert Karel Foppen	ds P. Nobel ds M. van der Zwan	ds Ad Vastenhouw afscheidsdienst ds Bert Karel Foppen	ds J. Visser ds Bert Karel Foppen
	Houtrusterk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	ds Willem van der Meiden	ds Karl van Klaveren	ds Erik Jan Tillema	ds Karl van Klaveren
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds J. Roselaers	ds Rienk Lanooy, HA	ds Rienk Lanooy, doop	ds Rienk Lanooy	10.30 ds Margreet Klokke cantate ♪
	Evang Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Marianne van der Meij-Seinstra, HA	ds Hanneke Allewijn doop ♪	ds W. Steenbergen	ds Hanneke Allewijn	ds Fokke Fennema, gem. dienst
	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30	past. Hartman Out, NL	past. Hartman Out, Sainte-Cène	Past. Liesbeth van Hilten-Matthijsen	past. Karel Blei	past. Liesbeth van Hilten-Matthijsen
Overige kerken	Deutsche Evang Gemeinde Bleijenburg 5	10.30	Pfrin L. Wenzaff	Pfrin L. Wenzaff	Prädin Dagmar Opper	Pfrin L. Wenzaff	Seemanspastor J. Janssen
	Doopsgezinde Gemeente Paleisstraat 8	10.30	ds Jannie Nijwening	geen dienst vanwege CPC	ds Coos Wentholt kinderdienst	Godly Play met Marijke Haisma	ds Jannie Nijwening
	Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	10u Liedjes van verlangen, Ekklesia 45	X	X	Thema: Onze Vader	X
	Ev. Broedergemeente Hernhutters Chasséstraat 1	10.00	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen, 14u hindostaanse dienst	zr Georgine Bendt-Wijsman	11u, zr Christine Welschen	br Dyoemati Tumin
	Haagse Dominicus Th. Swenckestraat 30	10.30	Thema 'Ety Hillesum', ds Klaas Koffeman	X	Thema 'Meister Eckhart', ds Ad de Gruijter	X	X
	Indon Ned Chr. kerk GKN Marcuskerk Jan Luykenlaan 92	13.30	ds Deiby Janssens-Sahertian	ds S. Harefa	ds Bas Plaisier	ds Stanley Tjahjadi	ds Johannes Linandi
	Kruispuuntgemeenschap Hofzichlaan 115	11.00	ds Jan Groenleer, HA	6/3 om 19u, Aswoensdag	ds Rob van Essen, HA	X	ds Nel van Dorp
	Remonstrante kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Antje van der Hoek	ds Reinhold Philipp	ds Joost Rüselaers	ds Reinhold Philipp	ds Antje van der Hoek
	Gerf Kerk Vrijgemaakt Duinkerkerstraat 1	10.00	ds Jasper Klapwijk	ds Peter Strating 13/3 om 19.30 ds Jasper Klapwijk	Dick Groenendijk	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk
	Ziekenhuizen	HMC Bronovo Bronovolaan 5	10.00	ds Engelen Hulsmann	X	Pastor Bertus Wessel	X
Haga Ziekenhuis Leyweg 275		10.00	pastor Tomas van Driel	pastor Wim Hoefman	ds Yvonne Schoonhoven	ds Gerda van den Berg	pastor Willy Hoogendoorn
HMC Westeinde Lijnbaan 32		10.00	pastor Guido Schürmann	pastor Bertus Wessel	ds Irene Visser	pastor Elma Beerends	pastor Bertus Wessel
HMC Antoniusshove Banninglaan 1 Leids' dam		10.30	ds Engelen Hulsmann	X	ds Bertus Wessel	X	X
	Franciscuskerk Nic Broeckhuijsenstraat 23	10.30	X	pastor Mieke Speckens	ds Robert Nangu	pastor Nanda de Hoop	ds Joop Zuur
	Clarakapel Rozenbottelstraat 14	10.30	pastor Sjeff Smit	ds Christiaan Donner	ds Mineke Kroes	Pastor Marie-Thérèse v.d.Loo	ds Robert Nangu
Dienst doven en slechthorenden	Koningkerk Br. Ingenhoeslaan 4 V'burg	10.00	ds Els van der Wolf-Kox	X	ds Els van der Wolf-Kox	X	ds Jan Kievit, lustrumviering

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Elke zondag 8.30 Gesproken Holy Communion 10.30 Contemporary & Traditional (Holy Communion) Services with on 4th Sunday Anointing & Prayer for Healing. 17.00 Wellspring Service. On 4th Sunday: Choral Evensong	American Protestant Church Esther de Boer van Rijcklaan 1 9.45 am contemporary service 11.15 am traditional service	Evangeliegemeente Morgenstond Exoduskerk Beresteinlaan 263 Zo 10 samenkomst	Volle Evangelie Gem. Vredekerk Maartensdijklaan 126 zo 10u30 NL za 19u Arabisch	Leger des Heils Ambachtsgaarde 198 10u30 samenkomst met muziekkorps 3/3 maj Richard de Vree, 10/3 Adiel Vader, 17/3 maj Ben Keijzer, 24/3 com Netty v.d. Harst, 31/3 Lt. Kon. Theo, Tineke Wolterink
	Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7 Elke zo 10u eucharistie. Zo 10/3 16u Vesper Wo 6/3 19.30 Aswoensdag, 13, 20, 27/3 12u30 viering zolderkapel	Het Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170 Zo 9u30 samenkomst	Baptistengemeente Vier Haemskinderenstraat 91 10u samenkomst	Zevende dag Adventisten Robijnhorst 197 Op zaterdag! 10u Bijbelstudie 11u dienst
		Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhouderslaan 8 Zo 10u30 stille samenkomst		

Taizédiensten

- Buurt- en kerkhuis Bethel,** Thomas Schwenckestraat 30 Elke maandag 19.30 Taizéavondgebed
- Elandstraatkerk** Elke 1e zaterdag van de maand 19u30 Taizéviering
- Koningkerk Voorburg** Elke 2e zaterdag van de maand 19u30

Rooms-katholieke kerken, Nederlandstalige weekendvieringen, zie verder www.rkdenhaag.nl en www.rkparochiedevieringevangelisten.nl

Centrum, Parkstr. 65a H. Jacobus de Meerdere Zo 9 u NL, 10u Lat, 12u15 NL 16u vespers	Schilderswijk, Hoefkade 623, H. Martha, za 19u, zo 11u	Haagse Hout, Wassenaarseweg 53, St. Paschalis Baylon, Zo 11u	Bezuidenhout Bezuidenhoutseweg 153, OLV van Goede Raad, wo 12.30	Marlot Bloklandenplein 15, Onbevlekt Hart van Maria, za 17.30, zo 9u30	Zeeheldenbuurt Elandstraat 194 OLV Onbevlekt Ontvangen, zo 11u	Rijswijk Sir Winston Churchillaan 372 H. Benedictus & Bernadette, Za 19u, zo 9u30	Deutsch Badhuisweg 35a Sonntags 10u30 English Bezuidenhoutseweg 157 Sunday 10.00, 17.30 Français Stoepaan 4 Wassenaar Dim 17.00
Regentessekwartier Beeklaan 188, H. Agnes, za 20u NL, zo 10.00 NL, 12u Sp	Valkenbos, Kamperfoeliestraat 279, Kerk Titus Brandsma Zo 10u30, za 10u	Loosduinen, Loosd. Hoofdstr. 4, Kerk Maria van Eik & Duinen zo 10 u, di 10 u, za 17 u (even maanden)	Waldeck/Kijkduin Aaltje Noordervierstr. 4 H. Pastoor van Ars Do 10u, vrij 9u, za 17u (oneven), zo 10u30	Leyenburg Leyweg 930 Emmaüskerk Zo 10u, wo 10u, za 13u	Scheveningen Scheveningseweg 233, H. Antonius Abt, za 17 u, 2e en 4e 18u Engelstalig, overige za 17.4u, zo 10.30	Rijswijk v. Vredenburgweg 69, H. Bonifatius Za 19 u, zo 11u	

- Doordeweekse diensten:
- Avondgebed bij DE ZINNEN, elke maandag 18.15-18.45 in Christus Triumfatorkerk met aansluitend soep en broodje.
- Aandachtscentrum, Schoolstraat 18, di t/m vr 13 u stilteviering;
- Evangelisch-Lutherse Kerk, elke woensdag 12.45-13u middaggebed.

Symbolen: ♪ met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * zie website van de kerk; ♫ voorganger met preekconsent; ✕ kerkelijk werker; ✎ proponent (ds i.o.); ♫ missionair pionier

AGENDA: MAART

Kerkadressen zie pg. 6

Tips naar redactie@kerkinderhaag.nl of kerkinderhaag.nl

Meer Agenda zie website.

Bezuidenhout

Herdenking slachtoffers van het bombardement op 3 maart 1945. Oecum. viering om 10 u met 'Litanie van Verzoening'. Kranslegging, toespraken, muziek om 12 uur op de hoek van Kon. Marialaan en Juliana van Stolberglaan. Meer info: haagscherinneringen.nl

Leerhuis

Boekbespreking van *Oog in Oog* (2017, Kick Bras) over mystiek. Leiding: pater Frans Vervooren. Di. 5, 14-16 u ■ Pastoor van Arskerk

Vesper

Meditatie in de veertigdagentijd. Zang, gebed, stilte, muziek, lezing van Hallel-psalmen en zes teksten die bij de paaswake horen. Vanaf wo. 6, 19-19:30 u ■ Bosbeskapel

Voorlichting gemeente

De gemeente Den Haag nodigt religieuze en humanistische organisaties uit voor een voorlichting. Thema's: hulp aan mensen met zorgverzekeringsschulden, bronheffing en oplossingen, Haagse Ooievaarspas en armoederegelingen, voorlichting/training van betaalde/vrijwillige krachten. Do. 7, 13 u ■ Stadsdeelkantoor Escamp, Leyweg 813 / Di. 26, 13 u ■ Stadhuis Spui

Filmavond

Samen kijken naar de film *Black Narcissus* (1947). Anglicaanse nonnen begonnen in de Himalaya een school en ziekenhuis. Vr. 8, 20-22 u ■ Bethel

Expositie

Tentoonstelling 'Opname van Opzij' in de veertigdagentijd: gedichten van Marnix Niemeier met tekeningen/schilderijen van Marcel Verbrugge. Opening met een uitvoering van muziekstuk *De Profundis* door Jan Willem van Ree. Vanaf za. 9, 16 u ■ Nieuwe Badkapel

Citykwartier

Meditatief moment met een korte lezing, overdenking, stilte en gesprek. Iedere wo., 12:45-13 u ■ Lutherse kerk

Wat is autonomie?

De Duitse filosoof Beate Rössler vindt 'denken over de mate van vrij handelen' abstract. Ze praat liever over 'een vervuld leven'. Lezing en gesprek. Inleiding van Tiny Hielema. Voertaal: Duits. Do. 14, 19:30 u, € 6 ■ Duitse Bibliotheek, Witte de Withstraat 31-33

Orgelconcert

Door Aarnoud de Groen en Engelbert Schön. Za. 16, 15:30 u, € 7 ■ Bethlehemkerk

Leven vieren

Middag met lunch (ieder neemt wat mee), muziek, creativiteit, gesprek en een wandeling. Zo. 17, 14-16:30 u ■ Mirtekerk, Vier Heemskinderenstraat 91

Matthäus Passion

Verkorte uitvoering van Bachs Matthäus Passion door ensemble Casuquo. Zo. 31, 15:30-17 u ■ Onbevlekt Hart van Maria, Bloklandplein 15

Jeugdmiddag

Programma voor 8-12-jarigen. Knutselen, theater, darts, etc. Thema 'water'. Info: insideoutjunior@gmail.com. Zo. 31, 12-15 u ■ Emmauskerk

Hoofdredacteur a.i. Greet Kappers

Greet Kappers is met ingang van dit nummer tijdelijk hoofdredacteur van *Kerk in Den Haag*. Sinds een jaar schrijft zij voor het blad; afgelopen najaar werd ze lid van de redactie. Een aantal jaren was zij redacteur en vormgever van het parochieblad van de r.-k. Antonius Abt-gemeenschap. Ze doet vrijwilligerswerk voor de Parochie Noord en heeft sinds 2001 een eigen bedrijf waar zij mensen coacht, traint en onder meer retraites begeleidt. Vanuit dit bedrijf – Werken met Spirit – verzorgt ze ook publicaties.

IN MEMORIAM

Hans Richter overleden

In februari is Hans Richter overleden. Richter was bekend omdat hij de Gemeente van Taizé naar Den Haag haalde en Den Haag naar Taizé bracht. Hij was de organisator achter de meditatieve vieringen die op Taizé-leest geschoeid waren in de Zorgvlietkerk. Hij reed vele malen – al dan niet met andere bezoekers – naar Taizé op en neer. Richter heeft drie boekjes gemaakt met teksten ter overdenking, gebeden en meditaties. Het laatste boekje *Voorbij het denken – meditatie in de stilte* bevatte vooral teksten van hemzelf. Het kon gelezen worden als een 'kleine inleiding op de mystiek', een onderwerp dat Richter na aan het hart lag. Hij hield in het hele land lezingen over dit thema. Hij is 86 jaar oud geworden.

PERSONALIA

Esther van Dijken

Esther van Dijken-Bijmolt, nu fractiemedewerker PvdA in de gemeente Het Hogeland, heeft van de Protestantse Diaconie Den Haag de diaconale penning ontvangen. Ze kreeg deze blijk van erkenning bij het slotfeest van kerkasiel Bethel (10 februari), voor het begeleiden van gevluchte kinderen en haar verzet tegen het kinderpardon.

Frederik van Harten

Ds. Frederik van Harten (45) vertrekt bij de gefedereerde wijkgemeente Rondon de Prinses Julianakerk (Scheveningen). Van Harten stond daar vanaf 2003 op de kansel. Eerder was hij hervormd predikant in Vlagtwedde (1998). Van Harten stopt met het predikantschap en gaat aan het werk als fondsenwerver.

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

Maart 2019, jaargang 22, nr. 214

Uitgave van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost en de rooms-katholieke parochie Maria Sterre der Zee.

Contact:

redactie@kerkinderhaag.nl
hoofdredactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 48 94 10 47
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Hoofdredacteur a.i.: Greet Kappers
Tekstredacteur: Margot C. Berends
Eindredacteur: Robert Reijns

Redactie: Rob van Essen, Hans Hemmes, Rienk Lanooy, Marijke Witteman.
Meelezers: Jaap van den Berg, Irna van der Wekke.

Redactionele medewerkers: Henriëtte Boerma, Hans Hemmes (kerkdiensten), Paul Schott, Margriet Quarles van Ufford (PGG).

Overige medewerkers: Rogier Chang (fotografie), Eric van den Berg (website), Matthijs Termeer (fotografie), Pieter van Schouwenburg (vormgeving).
Druk: Opmeer Drukkerij bv.

ADVERTENTIES:

KERKINDENHAAG.NL/ADVERTEREN
E-MAIL: ADVERTEREN@KERKINDENHAAG.NL
TEL.: 06 12 31 30 53 (ROBERT REIJNS)

Los postabonnement:

€ 22,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

MOET JE LEZEN

Laan van Meerdervoort met andere ogen

RECENSIE Onlangs verscheen een boek over de Laan van Meerdervoort. De laan blijkt een inspirerende plek voor geestelijk leven te zijn.

Iedereen kent de Laan van Meerdervoort als een van de langste lanen van Nederland. Maar er valt veel meer te vertellen over de bouwstijlen van huizen, de mensen die er wonen, werken en passeren. Het boek *Laan van Meerdervoort: een dwarsdoorsnede van Den Haag* laat je op een andere, verdiepende manier naar deze laan kijken.

De rondleiding op papier begint op nummer 1a bij het pand van de Vrijmetselarij en theosofie, waar mensen zichzelf en 'universele broederschap' leren kennen. Een gewoon woonhuis dat toch een tempel is. De laan blijkt een inspirerende plek te zijn voor geestelijk leven. Op nummer 627 staat de protestantse Bethlehemkerk. Op nummer 995 komen de remonstranten bij elkaar in de kerk die in 1956 is geopend. Een opvallend gebouw op een heuvel. En bijna aan het eind is vanaf de laan de markante rooms-katholieke Pastoor van Arskerk te zien. Ze komen allemaal aan bod. Het boek is eigenlijk driedimensionaal: elke schrijfster zorgt voor een eigen invulling. Liza van der Kuik vertelt alles over architectuur, terwijl Jolly van der Velden en Margot Berends foto's maakten en gesprekken voerden. Zij wandelden van het begin naar het einde van de laan en ontmoetten elkaar halverwege. Toevallig voor de Bethlehemkerk, waar ze gastvrij werden ontvangen. Als lezer kun je die route ook volgen: er is een soort tijdlijn die aangeeft waar je bent tussen centrum en Loosduinen.

De vele weetjes, anekdotes en vergeten geschiedenissen maken het boek tot een standaardwerk dat elke Hagenaar of Hagenees in de kast moet hebben.

HANS HEMMES

LAAN VAN MEERDERVOORT, DE NIEUWE HAAGSCHE. PRIJS: € 19,95.

Kerk in Den Haag zoekt nieuwe hoofdredacteur

De uitgever van *Kerk in Den Haag*, een groep Haagse kerken, zoekt een nieuwe hoofdredacteur. Hij/zij geeft leiding aan een 'denkredactie' van deskundige, vrijwillige redactieleden, een eindredacteur/websteredacteur, tekstredacteur, schrijvende medewerkers, fotografen en een vormgever. Hij/zij is de spil van een enthousiaste werkgemeenschap die gezamenlijk verantwoordelijk is voor de inhoud en de vorm van het maandblad, de website en bijbehorende sociale media. De hoofdredacteur onderhoudt contact met het uitgeversberaad over de realisatie van de algemene beleidslijn (zie website) van KDH. Het betreft een parttimefunctie (circa 20 à 30 uur per editie) op freelancebasis tegen een vrijwilligersvergoeding. Voor functieomschrijving en sollicitatieprocedure, zie: kerkinderhaag.nl/nieuws/vacature.

INGEZONDEN

Nashville

Uw blad lees ik altijd met persoonlijke en zakelijke interesse. Nu vond ik de berichtgeving over 'Nashville' in het februari-nummer (213) erg eenzijdig. De vorig jaar uitgebrachte verklaring verdiende qua communicatie absoluut geen schoonheidsprijs, maar doorslaan naar de andere kant – dat ongeveer alles kan en mag in de kerk – is ook weer niet nodig. Er zijn duidelijke (Bijbelse) regels; het ligt eraan hoe je ze interpreteert. Laat zowel voor- als tegenstanders aan het woord. Dat miste ik dit keer. Vriendelijke groet, sterkte met uw werk en Gods zegen.

LIESBETH SCHIPPER

Reinoud Schoemaker, LETSELSCHADE ADVOCaat

Uw letsel mijn zorg
070 - 40 43 34 6

ADVOCaat@REINBOUDSCHOEMAKER.NL
WWW.REINBOUDSCHOEMAKER.NL

advertenties

JOHAN WASSENAAR
VOETBEDDEN OP MAAT EN SCHORREN

Prins Hendrikstraat 132 2518 HX Den Haag 070 343 75 19
info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

‘Ik vind, ik vind, wat jij niet vindt!’

COLUMN Vrijheid van meningsuiting is een groot goed. Wie er aan tornt, tornt aan de basis van onze open samenleving. Je mag alles zeggen, de grootst mogelijke zin en de grootst mogelijke onzin. Maar soms bekruipt me het gevoel dat de vrijheid van meningsuiting hier en daar in plaats van een geboden mogelijkheid – je mag! – trekken krijgt van een opgelegd moeten – je zult!

Elly de Waard schrijft in haar dichtbundel *In die tijd die* (2016):

‘Overall een mening
over hebben mag –
maar val ook stil’

Ik herken in haar woorden iets van een oproep. Het hoeft niet altijd, een mening hebben. Je kunt ook eens passen in het gesprek over voors en tegens, over wat wel moet of niet hoort. Toch is dat niet zo eenvoudig. Door de veelheid aan meningen die je tegenkomt op Twitter, Facebook, in columns en opiniepagina's, aan de borreltafel van elke Late Night Show, ligt de vraag al gauw voor

‘Iets minder mening kan geen kwaad’. FOTOGRAF: GREET KAPPERS

in de mond: ‘Zeg, wat vind jij er eigenlijk van?’ En als een ander me die vraag niet stelt, dan doe ik het zelf wel: ‘Zeg, wat vind ik daar eigenlijk van?’ Soms vind ik ergens even niks van en ik geef onmiddellijk toe: dat zint me zelden. Ik vind dan dat ik er iets van vinden moet, liefst goed onderbouwd met houtsnijdende argumenten, liefst in een korte en catchy reactie. Maar achteraf vraag ik me dan af: wil ik de ander werkelijk begrijpen, of gaat het er meer om een antwoord te hebben, om mezelf in de etalage te zetten? In politieke debatten – met de verkiezingen in aantocht worden ze weer talrijker – komt het zelden voor dat iemand op de mening van een ander reageert en zegt: ‘Zo had ik het nog niet bekeken, mag ik daar nog eens over nadenken?’ Ik weet nog niet wat ik er van moet vinden.’ Ik zou dat geweldig heilzaam vinden.

Want de keerzijde van deze overvloed aan meningen zou ook wel eens kunnen zijn dat we niet meer goed onderscheid kunnen maken tussen feiten en meningen, tussen wat is en wat ik vind. En ja, ik geef onmiddellijk toe: het grensgebied tussen die twee kan behoorlijk grijs zijn, maar waar het onderscheid wegvalt, regeert de willekeur. Dan wordt wetenschap ‘ook maar een mening’ met alle gevolgen van dien voor de discussies over bijvoorbeeld het klimaat of het vaccineren van je kind. Iets minder mening kan geen kwaad, gevoed door de moed om eens een keer ‘stil te vallen’.

RIENK LANOOF

Tomáš Halík en Christian Wiman in Den Haag

‘Je moet een zoeker blijven’

AGENDA De theoloog Tomáš Halík en poëet Christian Wiman komen naar Den Haag voor lezingen en dialogen. Drie jaar geleden oogstten hun optredens waardering bij sceptici en geloofstwifelaars. Hoe komt dat?

Tomáš Halík is een Tsjechische theoloog, filosoof, psycholoog en priester. In 2014 won hij de Templetonprijs, een beloning voor wetenschappelijke voortgang op religieus

Tomáš Halík

gebied. Hij zou bruggen slaan tussen christelijke en atheïstische zingeving. De vertaling van het boek *Geduld met God* gaf hem bekendheid in Nederland. Daarin komt hij telkens terug op het bijbelverhaal van Jezus' ontmoeting met Zacheüs; de mens die bewust afstand bewaarde, zich

ophield in de ‘strook van vragen en twijfels’. De ontmoeting met Jezus leidde er niet toe dat Zacheüs mee ging doen maar wel, schrijft Halík, ‘dat een blijvende onrust zich van hem meester had gemaakt’. De kerk en haar vertegenwoordigers zouden bij deze spiritualiteit moeten aansluiten, betoogt de priester, in plaats van krampachtig te proberen verloren terrein te heroveren: ‘Je moet een zoeker blijven.’

‘Stellige taal is nutteloos en ontoereikend’

Hij pleit voor een ‘bevrijdingstheologie van religieuze zekerheden’. Dat kunnen de zekerheden zijn van een atheïsme dat niet twijfelt aan zichzelf, of zekerheden van een religiositeit die op diezelfde manier aan de oppervlakte gesteld is. ‘Ik ben weg van dit boek’, zegt Marie-Anne van Erp uit Scheveningen, die niet verbonden is aan een kerk of spiritualiteit. ‘Ik dacht altijd dat geloven een absoluut gebeuren is. De titel ervoer ik als troostend en hoopvol: heerlijk om in het voorportaal van de kerk te mogen verblijven, (nog) niet naar binnen te hoeven. Halík's lezing in de Christus Triumfatorkerk in 2014 sprak mij zeer aan. Ik deed daarna mee met een leesgroep in de doopsgezinde kerk, met dominee Jannie Nijwening en pastoor Ad van der Helm. Door het boek met gelovigen te bespreken besefte ik dat er ruimte is voor geloofstwifelaar.’

Tomáš Halík geeft dit jaar een lezing over zijn boek *Raak de wonden aan – over niet zien en toch geloven*, dat vorig jaar in het Nederlands verscheen.

Schoktherapie

Christian Wiman is een Amerikaanse dichter. Hij schreef *Mijn heldere afgrond*, een dichtelijke overpeinzing van zijn leven en geloofsweg. Al op jonge leeftijd had hij zijn geloof verloren, maar dat veranderde toen hij kanker kreeg. Wiman

Christian Wiman

ging op zoek naar God, maar vond hem niet in traditionele, ‘theïstische’ beelden van een wezen buiten en boven de werkelijkheid. Dat hij in zijn zoektocht en opvattingen niet de enige is, bewijst de waardering van zijn boek.

Hij schrijft: ‘We moeten met een schoktherapie afgeholpen worden van onze gemakkelijke acceptatie van – of onze gemakzuchtige weerstand tegen – stellige taal over God. Afgezien van dat zulke taal hoe dan ook nutteloos is als definiërende beschrijving van God – zij is simpelweg niet toereikend voor het intense en heilige tumult dat zo veel hedendaagse mensen ervaren.’ Maar hoe dan wel spreken over God in een situatie waarin de dood in je lichaam virulent aanwezig is? In zijn lezing geeft Wiman doorkijkjes die aanzetten tot (her-)vinding van geloofstaal zonder plat of obligaat te worden.

Essentie

Al in 2016 trokken Halík en Wiman in Den Haag volle zalen met hun lezingen. Theo Wierema, voorman van het katholieke netwerk De Zinnen, nodigt ze nu weer uit: ‘Ze laten zien dat geloven te maken heeft met de essentie van het leven. Het is geen onverlicht relic van onze geseclariseerde cultuur. Beiden geven ze positief ruimte aan de twijfel als vorm van modern geloven. Hun biografieën leveren de woorden voor hun theologie; ik noem het incarnatiethologie. Daarmee zijn ze ook herkenbaar voor velen die anno 2019 trouw willen blijven aan de man die eens vroeg: doe dit tot mijn gedachtenis.’

ROBERT REIJNS

Tomáš Halík: maandag 4 maart, 20-22 uur, € 12. **Christian Wiman:** woensdag 13 maart, 19:30-21:30 uur, € 12. Coreferent is Erik Borgman. De lezingen zijn Engelstalig. Info over optredens in Den Haag en elders: dezinnen.nl.

Proeflessen theologie

De cursus ‘Theologische Vorming voor Geïnteresseerden’ houdt een voorlichtingsbijeenkomst voor wie ‘op ontdekkingsreis door de wereld van geloof en bijbel’ wil gaan, en ‘antwoorden op levensvragen’ wil vinden. De avond biedt twee korte voorbeeldlessen en ruimte voor vragen over de cursus en verschillende vakken. De driejarige cursus start in september.

Ma. 25 maart. 20-22 uur. Eltheto, wijkgebouw van de Bethlehemkerk. Opgave bij Annemarie van Duijn, w.van.duyn1@kpnplanet.nl.

Christelijke mystiek

Wie geïnteresseerd is in christelijke mystiek, kan deze maand op drie maandagen zijn hart daaraan ophalen in de Bosbeskapel. Op 18 maart leidt dominee Michiel Aten het onderwerp in. Een week later geeft Kick Bras, bekend van het boek *Oog in oog* (2017), een presentatie in woord en beeld (€ 5). Op 1 april gaat Wim Davidse in op thema's en figuren uit de moderne mystiek; Davidse schrijft aan het boek *Er is meer in ons – leren van de mystici*. De avonden bieden ruimte voor vragen en discussie. Aanvang 20 uur.

Stichting voor mystiek houdt symposium

Wie van mystiek uit alle windstreken houdt, kan voor gevarieerde activiteiten terecht bij de Dutch Foundation for Mysticism. In Den Haag zijn er bijvoorbeeld ontmoetingen rondom mystieke teksten, dromen en meditatie. In Utrecht wordt deze maand een symposium gehouden over ‘mystiek en maatschappij’, met presentaties, workshops en een informatiemarkt. De stichting, opgericht door voormalig ziekenhuispredikant Carine Philipse, stelt de vraag centraal wat de waarde van mystieke tradities kan zijn voor mens en maatschappij. Symposium op za. 23 maart. 10:30-17 uur. Jacobikerkerk, Utrecht. Meer info (ook Haagse activiteiten): dutchfoundationformysticism.nl.